

Кръстьо Рибаров е роден на 06.06.1923 г. в къщурка със сламен покрив в с. Терзийско, Община Сунгурларе. Детството му минава в изключителна бедност. Непрекъснат стремеж към учение и израстване го превеждат през чиракуване в шивачеството, през градинарство и помощник в кръчма, до участие в бригадирското движение – строителството на линията Перник–Волюяк и Димитровград.

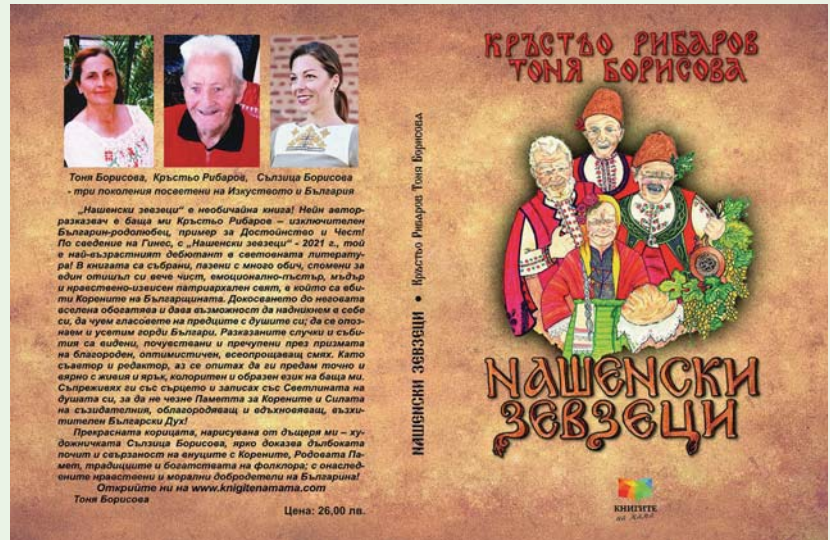
С любимата жена и спътница в живота Станка Рибарова, винаги са заедно – в бригадирските години, в трудното изграждане на Димитровград и отглеждането на децата; в учението, за да станат висококвалифицирани химици в Химкомбината, а по-късно и ценни, уважавани кадри на СХК „Димитър Димов“, Ямбол.

Отдал 10 години от живота си на шивашкия занаят и 34 години на тежката химия, през 2021 г., на достолепните 98 години (по сведения на Гинес), става най-възрастният дебютант в света с „Нашенски зевзеци“

– сборник хумористични разкази в съавторство с дъщеря му Тоня Борисова. През 2022 г. излиза от печат трилогията „Спомени за един изгубен свят“ – („Място под слънцето“, „Димитровград – Израстване“, „Дето си ти – там съм и аз“), отново в съавторство с Тоня Борисова.

Тоня Борисова е родена през 1952 г. в Димитровград. Завършва с отличие „Българска филология“ – ВТУ и „Кинопедагогика“ – НАТФИЗ. Родственица е на забележителния писател и общественик Захари Стоянов и народната певица Вълкана Стоянова.

Пише поезия, проза, публицистика, литературна критика, музика, сценарии за филми, прави преводи, редактира книги. Изпълнява акапелно народни песни. Реализирала е над 750 авторски поетично-музикални спектакъла по поетичните си книги, в които участват изтъкнати изпълнители, оркестри, хорове, ансамбли и млади таланти. Сценарист е на 45

художествено-документални филма от проекта „Пътеки към Душата на България“, заснети в тандем със съпруга ѝ – режисьор-оператора Александър Борисов.

Тоня Борисова е автор на 20 книги; стиховете ѝ са превеждани на много европейски езици и фарси. Носителка е на национални и международни награди от поетични конкурси и филмови фестивали; награждавана е с медали и почетни звания.

През 2012 г. Тоня Борисова става онлайн победител в престижната Общобългарска класация на АРИЗ-7 „Пазител на традициите“, а през 2017 г. е удостоена от ООБ със званието „Достолепен Българин“. Включена е в електронната енциклопедия „Паметта на Българите“.

По повод 70-годишнината ѝ и 55 години сценична и творческа дейност, за принос в развитието на българската култура, през 2022 г. Тоня Борисова е удостоена с Почетния знак „Герб на Община Ямбол“.

Зевзекът от Жеглица

Бай Вълко от село Жеглица, Видинско бил голям зевзек. Всички го знаели – с острия си ум, блестящо чувство за хумор и невероятно умение да разказва лакърдии се прочул, участвайки в народните събори в Коприувица и „Глаголаж“ в Габрово.

По времето на социализма, санитарни инспектори обикаляха селата да проверяват хигиената по дворовете. Гледаха дали торищата са на безопасно разстояние от къщите, дали курници и кочини са варосани, в какво състояние са външните тоалетни и т.н.

Подочул за инспекцията Бай Вълко и екстрено взел мерки: строил жената и децата да премеят двора, погредил със синовете си сървата, поприбрал торището, варосал де що има за варосване – никакъв кусур да не намери инспекторът.

Дошъл проверяващият, разтворил тефтера – върви и записва, клати одобрително глава и хвали стопанина.

Като обходил имота на Бай Вълко, преди да си тръгне рекъл:

– Всичко хубаво, Бай Вълко, ама защо клозетът ти няма врата?

– Че що му е врата, бе докторе? Аз и фамилията вече трийсет годин у него серем, никои досега нищо не е откраднал от там!

Засмял се от сърце докторът-инспектор на мая желязна лоука и искрящо остроумие, и написал в тефтера – „Без забележки“!

...

В наши дни, в демокрацията, демек, един ден Бай Вълко отишъл във Видин по негова си работа. На улицата го спира селянин от съседно село, праметнал през рамо вързоп овчи кожи. Познал го и попитал:

– Бай Вълко, извинявай, знаеш ли къде тук обработват кожи?

Зевзекът се поогледал и му рекъл:

– Видиш ли ей, онова там, синьото здание? Те, там обработват кожи.

Благодарил човекът и се отправил нататък. Камо стигнал пред синьото здание, що да види: над лъскавата врата пише: Районно управление на МВР. ♦

ОФ избори в село Грозден

През лятото на 1960 г. бях на гости в с. Грозден при баща си и най-големия брат – бати Денчо.

Колчем отивах до кооперативния магазин за нещо, под големия клонат кавак, хвърлил сянка въз целия мегдан, виждах да седи, наметнат в жегата с опърнано кожухче и подпрян на чапастестата си бастунка, циганинът бай Яшар. Възрастен човек, набит, мурзав, сбръчкан в лицето като черна стафида, но с живи черни очи. В тях винаги грееха присмехулни огънчета.

И понеже му се носеше славата на сладкодумен разказвач, а аз от дете обичам да разговарям с обикновените, но оригинални по своему хорица, често присягах до него и подхващах разговор.

Стана веднъж дума за миналите преди известно време ОФ избори. Попитах най-напред какво нещо е според Бай ти Яшар ОФ-то! Как си го представя?

Почеса се зад ухото старият циганин, вдигна с трепереща ръка бастунката си и започна да рисува в пепелта голяма разкривена буква „О“. До нея надраска две по-малки нули, по средата със замах прекара накръвена черта и обясни забалено на българо-турски език:

– Бир текерлек – посочи той буквата „О“. Подир туй – еки текерлек, две колелета, а ей туй е аркаръ мертек – гръво гемек, по нашему – кериш! Анагънмо? (Разбра ли)! Вуй му думате ОВ-е(ОФ)! Ма кво значи – не знам. Саде знам, че Магжарата голяма агитация му напраи пред нащо сизани (цигани).

Аз се усмигнах. Атанас Магжарата бил партийният секретар на местното БКП ръководство. Среден на ръст, не много пълен, мурзав до синьо, амбициозен, напорист, възискателен и непризнаващ никакви оправдания за несвършена работа.

– И като как ви напраи агитацията Магжарата?

Подсмихна се бай ти Яшар и почна да разказва:

– Догди Магжарата в майлата (махалата) – сичкото сизани (цигани) сбрано, наедно с женурятя и л`апаята (хлаетата) – чакат да чуят за избората на ОВ-ето. Той съ качи на мозилката до майленския (махленския) боклук и кат съ напери кутто (като) петел, кутто пусна оня ти ми глас, м`аа (маха) ръце Магжарата и дума:

– Дургари, сизани, ши праам избори на ОВ-ето! Сичкото сизани, барабар с женурята, трябва да гласува! Ши праам (правя) чушмя, ши праам калдъръм на сокако (улицата), ши праам нови къщя – стига с тия сламени колиби... Анагънмо (разбрано)?

Сизането ръкопляска и на избората – гласува.

Мина съ бая (госта) време, нащо сизани сиди и чака. Чака Магжарата да дойди и да праи чушмя, да

реди калдъръм, къщи да дига...

Игна вечер, преди мръкнало, те ти го – пристига Магжарата. Сичкото сизани са скупчия въз него да чуят що шь рече. Мислят си – Магжарата иде да праи калдъръм. А той – изпъчен, дигнал глава, от нащо сизани по-черен, кат аслан (лъв) изрева ядосан:

– Вашта мама, сизани, що не работи? Кво чака? Кутто няма трудодни – няма ляп (хляб) на фурната, ей! Утре – мотиките и на лозята! Инак – ша въз изселя, до един! Шь въз науча аз вас! Няма майтап!

Сизането са споглягва и вика:

– Въй, въй, въй – Магжарата лошо! Няма как, мяза, чи май шь съ врътят (въртят) мотиките.

И ги заврътяа, да видиш как ги заврътяа! Ката ден!(Всеки ден.) Които не връти мотиката, Динко не дава ляп (хляб) на тефтеря! Научи Магжарата нашто сизани, ей – копат яко, чи и парици получават даже. Ора (хора) станАа, орааа!

Та, тъй праим у село избората на ОВ-ето – по маджарски! И се до тук снi (сме) я докарали – ни чушмя, ни калдъръми, ни къщя кат на ората (хората)... Обещаването – лесно, даването – трудна работа, джанъм. От бая си Яшар да гу знаиш!

Атанас Рибаря

Чичо ми Атанас Рибаря беше голям чешит. Висок, едър, груб, жилав като върба и много як. Гръмогласен амааа, гръмогласен – джамовете дрънчат, не дай, Боже, някой да го ядоса и му кипне келят (ядът)! Тънкокрак, върви с едри крачки – същинска чапла-рибар. Цигарата му свита от вестник, постоянно виси и дими в ъгъла на устата. Имаше си мечта чиякът – цигарата да е „длега (дълга) от прагО на плетнята (къщата), до вратнико на двОро и никогаж да не угасва“! На младини е бил много буен и непокорен. Ергеньлъкът му запиране нямал – де що сборове по околията ставали, на всички е тропал хора, задявал моми и сербезлъци продавал (перчил се).

Еднъж отишел с двама-трима нашенски ергени на сбор в Докузък (Деветинци), дето беше женена сестра му – лея ми Руска. И разбира се – поускал той да води хорото. Че като скочили местните младоци – дума не гали да се издума – ка щяло терзелийчанин начело на хорото, кръпа (кърпа) да маа (маха)! Тая работа няма да я бъде!

Да, ама чичо ми Атанас Рибаря не ще да отстъпи – и туй то! Сигур зарад някоя мома трябва да се е перил тъй – „акъло“ ѝ да вземе! Препирали се, надвиквали ергените – докарали работата амен (почти) до бой.

Дошел тогаз един старец, смизнал хитричко на момчетията от Докузък и предложил, наместо да се карат и бият, да изберат един от тях си, сила да премери с Атанас – ама честно, пред цяло село. Дал им съвет да

изкарат от селския дюкян чувал със сол и да го турят на мезданя, на четири-пет разкрача от големия кавак, под чиято сянка седели в жегата стари баби с хурки и вретена и млади невестуци с дребни дечица – хорото да гледат.

Избрали докузянци между тях си баш бабаита – мечок, момче грамада, само кутю го погледнеш и да съ разтрепериш! Ама туй, с треперенето, за Атанас не важи – той си навил на пръст О хорото да води и нищо не мож го уплаши и откаже. Облогът бил – който от двамата, с ръце на гърба, със зъби вдигне чувала със солта – той ще води хорото!

Най-напред, мечокът от Докузек застанал пред чувала. Навел се, напрегнал жили, почервенял от зор, но го вдигнал цяла педя над земята. Гръмнал мезданът от радостни викове, захвърчали калпаци.

Като поутихнало, Атанас бавно приближил до тежкия чувал, огледал сборяните, подсмивал се изтънко, захапал зеблото, вдигнал чувала, изправил се, залялял го няколко пъти и го хласнал с все сила в гънера на кавака. Чувалят се скъсал и солта – разсипала.

Ахнали хората и се смълчали. Таквоз чудо не били виждали! Почесал се под калпака старецът, гето дал акъл за облога и рекъл:

- Коемо ѝ право – право ѝ: бива си го Танас Рибаря от Терзелия! Удари ни у земята. Айде, надувайте гайди и кавали – той шь води хорото! ♦

Гяволите плащат с лихвите

В Сунгурларе, през трийсетте години на 20 век, живял забележителен чешит – дяго Божил. Ниско и кръгло, отгето и да го погледнеш човече, повече от 100 кила мас, около 65 годишен, остроумен шмекер и голям гявол (дявол). Непрекъснато си правел злбни и обидни шеги с всекиго и за всичко. Единствените авторитети за него след Господ, били кметът и бирникът. На други, басма не целел никогаж.

Отишъл веднъж на пазар дяго Божил, чак у Карнобат. Как е изминал тия 30 километра пеша, не се знае. Какво е купувал – също.

Надвечер завялял проливен гъжд и дяго Божил кангардисал (уговорил) един карнобатски циганин да го закара с каручката си в Сунгурларе, барабар (заедно) с чувал сол. Ясно му било, че при толкова много вода, край с. Кадикьово – днешното Мърриново, река „Аз-мака“ – „Мочурица“, със сигурност се е разляла. А тя няма мост и в туй есенно време, никак не е лесно да я преджапаш.

Обещал на циганина някой лев, прекатурил се с

пъшкане в каручката, наместил си стоте кила удобно. Качил се и циганинът, гръпнал дзингите (юздите) на гръливото конче и то опънало жили на къмто Сунгурларе. Като минавали през чаршията, мангото попитал къдя ѝ чувала със солта?

– Ка-ка-карай! Ка-карай ти казвам, нъл ти пь-пъ-плащам! – троснато отвърнал дяго Божил.

Стигнали до гарата и циганинът пак попитал – къде е солта?

– Ка-карай за Су-сун-гурларе, ра! Къ-къ-къдя ѝ солта, та къ-къ-къдяй солта? Ту-ту-тука ѝ! Ка-ка-карай!

Почудил се мангото, ама нали му било обещано да вземе някоя пара, шибнал кончето и повече не отворил гума.

Стигнали до село Мърриново. Азмакът като се разлял, като разкалял коларския път – ни напред, ни – назад! Кончето започнало да плете крака, каручката заплашително заскърцала – зер, теглят ли се лесно толкоз кила! Залитало, залитало горкото животно и забило копита в калището. Тогаз циганинът – хъката-мъкмата, помолил дяго Божил да слезе, та да избутат каручката. Свъсил вежди сърдито чешитът и рекъл:

– Да съ-сляза, а? Ам ку беши чувал съ-съ сол, кво щеш да пь-пъ-праиш?

– Щяй гь пренесь чувала отвъд и подир туй гь прикарам каручката, гуспудине, – наивно отговорил циганинът.

– Ай, то-тогаз, обръщай гь-гь-гръб и мь пь-пъ-пренеси оттатък реката! – рекъл заповеднически дяго Божил.

Нямало що – събул мангото цървулите, запретнал крачолите, подложил гръб и със залитане насам-натам, с душа в зъбите, едвам изгазил реката и стоварил дебеланкото на гругия бряг. Изберден (отведнъж) го пунал, дяго Божил залитнал, лъзнал съ и в цял ръст пльоснал по лице в рядката кал.

– Ха, плати си сега, дяго! Чувал със сол пренесъй на гръб. Обещаното си е обещано! – рекъл мангото, едвам сдържайки насмешливата си усмивка.

– Ши ти да-гам аз един чу-чувал съ-съ сол, ма-магаре ниедно! Ти мь-мь-мена за таквоз ли мь имаш, ра! На чувал сол ли ти мязам, а? Нищо ня-ня-няма да ти платя дорде не съ-съ-стигнем в Сунгурларе! Ни-що! Чи на туй отгоря мь изтърва – виж кво мь напраи!

Разбрал циганинът, че и грош няма да получи, прецапал реката, качил се в каручката и отпрашил обратно към Карнобат.

Дяго Божил останал да лежи втрещен, затънал в калта, приличен на глинено чучело. Замигал на парцали и се развикал от другия бряг:

– На-на-къдя ра, ей, манго пь-пъ-проклету! Що мь омай туканка, ра – ма-ма-магаре с магаре! Ах, ма-мамама ти мръсна! – и заеквайки, заръсил псувни, една от друга по-мръснишки и пиперливи.

А в каручката, под мрежите на есенния гъжд, мокрият до кости циганин, хем треперел от студ и яд, хем се подсмивал тънко-тънко и с кеф псувал дяда ти Божила на глас – на воля и от все сърце. ♦